

การจัดการบัญชีและภาษีของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย: การวิเคราะห์ภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

Accounting and Tax Management for E-Commerce Entrepreneurs in Thailand: An Analysis under the Relevant Legal Framework

ภูติท ไชยผล* และ นวลจันทร์ สีนสุทธาพร

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ที่อยู่ 19/1 ถนนเพชรเกษม เขตหนองแขม แขวงหนองค้างพูล จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10160

*ติดต่อ: Phuditc@sau.ac.th, 065-598-6999, 02-807-4500

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการบัญชีและการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการออนไลน์จำเป็นต้องบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างเป็นระบบ รับรู้รายได้ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน TFRS 15 กำหนดจุดความรับผิดชอบในภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Tax Point) ให้ถูกต้อง และปฏิบัติตามข้อกำหนดของระบบ National e-Payment ที่กรมสรรพากรใช้ตรวจสอบธุรกรรมออนไลน์ บทความนี้นำเสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการออนไลน์ในการจัดการบัญชีและภาษีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนากฎระเบียบให้สอดคล้องกับรูปแบบธุรกิจดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำหลัก: พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, การจัดการบัญชี, ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, ภาษีมูลค่าเพิ่ม, TFRS 15, National e-Payment

Abstract

This academic article aims to analyze accounting management and tax law compliance for e-commerce entrepreneurs in Thailand, using literature review and analysis of relevant legal documents as the research methodology. The study found that online entrepreneurs need to systematically record income and expenses, recognize revenue according to TFRS 15 standards, correctly determine VAT Tax Points, and comply with the National e-Payment system requirements used by the Revenue Department to monitor online transactions. This article presents practical guidelines for online entrepreneurs in managing accounting and taxes in compliance with the law, as well as policy recommendations for government agencies to develop regulatory frameworks in line with rapidly changing digital business models.

Keywords: E-Commerce, Accounting Management, Personal Income Tax, Value Added Tax, TFRS 15, National e-Payment

1. บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) รายงานว่ามูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยปี 2567 มีมูลค่าสูงถึง 1,003,368.97 ล้านบาท และมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง [1] ปัจจุบันผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากดำเนินธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, Shopee, Lazada และ TikTok Shop ซึ่งมีรูปแบบธุรกรรมที่แตกต่างจากการค้าแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ

การเติบโตดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายด้านการบัญชีและภาษีที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน (TFRS 15) การกำหนดจุดความรับผิดชอบในภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Tax Point) ในระบบที่มีตัวแทนชำระเงิน และการบันทึกรายการทางบัญชีเมื่อแพลตฟอร์มหักค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามงานวิจัยและบทความวิชาการในประเทศไทยที่วิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ยังเป็นระบบภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่อย่างจำกัด [2, 3]

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดทำบัญชีและการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ทบทวนวรรณกรรม เอกสารทางวิชาการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นวิธีศึกษา การวิเคราะห์ดำเนินการใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) กรอบกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง (2) ลักษณะเฉพาะของธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการบัญชีและภาษี (3) แนวปฏิบัติการจัดการบัญชีสำหรับผู้ประกอบการออนไลน์ และ (4) ภาระภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอากร ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ แนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการออนไลน์ รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนากฎระเบียบที่เหมาะสม

2. กรอบแนวคิดของบทความ

บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Conceptual Framework) ที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีระหว่างตัวแปรหลัก 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ตัวแปรบริบท (Contextual Variables): เศรษฐกิจดิจิทัลและลักษณะแพลตฟอร์ม

การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลและลักษณะเฉพาะของแพลตฟอร์ม E-Commerce (เช่น Shopee, Lazada, TikTok Shop) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรบริบทที่กำหนดรูปแบบธุรกรรมทางการเงิน กล่าวคือ ระบบการชำระเงินผ่านตัวแทน (Payment Gateway) และการหักค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์มอัตโนมัติ ส่งผลโดยตรงต่อการบันทึกบัญชีและการกำหนดจุดความรับผิดชอบในภาษีมูลค่าเพิ่ม [2, 4]

2.2 กรอบกฎหมายและมาตรฐาน (Legal & Standard Variables)

กรอบกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย: (1) พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 (2) ประมวลรัษฎากร (มาตรา 40(8) และมาตรา 77-78) (3) มาตรฐานการรายงานทางการเงิน TFRS 15 (4) กฎกระทรวงฉบับที่ 384 (พ.ศ. 2565) [3, 4, 5]

2.3 แนวปฏิบัติการบัญชีและภาษี (Accounting & Tax Practices)

แนวปฏิบัติครอบคลุม: (1) การรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 โดยพิจารณาบทบาท Principal vs. Agent (2) การกำหนด VAT Tax Point ในธุรกรรมที่มีตัวแทนชำระเงิน (3) การบันทึกรายการรายได้และค่าใช้จ่ายจากการหักค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์ม และ (4) การปฏิบัติตามระบบ National e-Payment [6, 1, 7]

2.4 ผลลัพธ์ (Outcome): การปฏิบัติตามกฎหมายและความยั่งยืน

ผลลัพธ์ที่ความหวัง ได้แก่ การลดความเสี่ยงจากการถูกประเมินภาษีย้อนหลัง การเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ และการสนับสนุนพัฒนาธุรกิจออนไลน์อย่างยั่งยืน [8, 7, 9]

3. กรอบกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

3.1 พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป บทบัญญัตินี้ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการ E-Commerce ที่ดำเนินธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีหน้าที่บันทึกรายรับรายจ่ายอย่างครบถ้วนและถูกต้อง [3]

3.2 ประมวลรัษฎากรที่เกี่ยวข้อง

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา(มาตรา 40(8)): รายได้จากการขายสินค้าหรือบริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ จัดเป็นเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 8 ซึ่งต้องนำมาคำนวณภาษีเงินได้โดยหักค่าใช้จ่ายได้ตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

ภาษีมูลค่าเพิ่ม(มาตรา 77-78): ผู้ประกอบการที่มีรายได้เกิน 1.8 ล้านบาทต่อปี ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และกำหนดจุดความรับผิด (Tax Point) ให้ถูกต้องตามมาตรา 78 [4]

3.3 มาตรฐานการรายงานทางการเงิน TFRS 15 TFRS 15 กำหนดหลักการรับรู้รายได้ตามแนวทาง 5 ขั้นตอน ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์กับธุรกรรม E-Commerce ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ มีรายละเอียดดังนี้ [2]

ขั้นตอนที่ 1 ระบุสัญญาที่ทำกับลูกค้า: ในบริบท E-Commerce สัญญาเกิดขึ้น ณ เวลาที่ผู้ซื้อยืนยันคำสั่งซื้อและชำระเงินผ่านแพลตฟอร์ม ไม่ใช่เมื่อผู้ขายได้รับการแจ้งเตือน

ขั้นตอนที่ 2 ระบุภาระที่กิจการต้องปฏิบัติตามสัญญานั้น: ภาระผูกพันหลักของผู้ขายออนไลน์คือการส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อในสภาพสมบูรณ์ตามที่ตกลงกัน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดราคาของรายการ: ราคาของรายการคือ ราคาที่ผู้ซื้อจ่ายจริง (ก่อนหักค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์ม) ซึ่งถือเป็นรายได้ Gross ของผู้ขาย

ขั้นตอนที่ 4 ปันส่วนราคาของรายการให้กับภาระที่ต้องปฏิบัติที่รวมอยู่ในสัญญา: กรณีที่มีสินค้าหลาย

รายการในคำสั่งซื้อเดียวกัน ต้องจัดสรรราคาตามสัดส่วนมูลค่าของสินค้าแต่ละรายการ

ขั้นตอนที่ 5 รับรู้รายได้เมื่อกิจการปฏิบัติตามภาระที่ต้องปฏิบัติแล้วเสร็จ: รับรู้รายได้เมื่อส่งมอบสินค้าให้ผู้ซื้อเรียบร้อยแล้ว ไม่ใช่เมื่อได้รับเงินโอนจากแพลตฟอร์ม

สำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce การพิจารณาบทบาท principal vs. Agent มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากส่งผลต่อการรับรู้รายได้แบบ Gross หรือ Net [2, 6]

3.4 ระบบ National e-Payment

กรมสรรพากรใช้ระบบ National e-Payment เพื่อติดตามและตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินของผู้ประกอบการออนไลน์ โดยสถาบันการเงินมีหน้าที่รายงานข้อมูลการรับโอนเงินที่มีจำนวนครั้งหรือมูลค่าเกินเกณฑ์ที่กำหนด [7, 9]

4. ลักษณะเฉพาะของธุรกรรม E-Commerce ที่ส่งผลต่อการบัญชีและภาษี

4.1 ระบบการชำระเงินผ่านตัวแทน (Payment Gateway)

แพลตฟอร์ม E-Commerce ส่วนใหญ่ใช้ระบบ Payment Gateway ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับชำระเงินจากผู้ซื้อก่อน จากนั้นจึงโอนเงินให้ผู้ขายหลังหักค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รูปแบบนี้ก่อให้เกิดประเด็นทางบัญชีและภาษีดังนี้

- VAT Tax Point: จุดความรับผิดในภาษีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้น ณ วันที่ผู้ซื้อชำระเงินให้แพลตฟอร์ม ไม่ใช่วันที่ผู้ขายได้รับเงิน

- การรับรู้รายได้: รายได้ควรรับรู้เต็มจำนวน (Gross) ก่อนหักค่าธรรมเนียมหากผู้ประกอบการทำหน้าที่เป็น Principal

- ค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์ม: ต้องบันทึกแยกค่าใช้จ่าย ไม่ใช่หักออกจากรายได้โดยตรง

4.2 ความแตกต่างระหว่าง Principal และ Agent

การพิจารณาว่าผู้ประกอบการทำหน้าที่เป็น Principal หรือ Agent มีความสำคัญต่อการรับรู้รายได้ ตาม TFRS 15 โดย Principal รับรู้รายได้เต็มจำนวน ในขณะที่ Agent รับรู้เฉพาะค่าธรรมเนียมหรือ ค่าตอบแทนที่ได้รับ [2, 6]

4.3 ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax Invoice)

กฎกระทรวงฉบับที่ 384 (พ.ศ. 2565) กำหนดให้ผู้ประกอบการสามารถออกใบกำกับภาษีในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งช่วยลดภาระการจัดเก็บเอกสารและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามกฎหมาย [5]

5. แนวปฏิบัติการจัดการบัญชีสำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce

5.1 การบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย

ผู้ประกอบการ E-Commerce ควรบันทึกบัญชี โดยใช้หลักการดังนี้ [2, 6]

1. บันทึกรายได้เต็มจำนวน (Gross Revenue): บันทึกรายได้จากการขายก่อนหัก ค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์ม ตามหลัก TFRS 15 ที่กำหนดให้รับรู้รายได้ในฐานะ Principal

2. บันทึกค่าธรรมเนียม: ค่าธรรมเนียม แพลตฟอร์ม ค่าขนส่ง และค่าบริการอื่น ๆ ต้องบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายแยกต่างหาก ไม่นำไปหักออกจากรายได้โดยตรง

3. กระทบยอดกับ Statement: ต้องกระทบยอดรายได้ที่บันทึกกับยอดเงินที่ได้รับจริงจากแพลตฟอร์มเป็นประจำทุกสิ้นเดือน

4. เก็บรักษาเอกสาร: เก็บรักษา Order History, Payment Statement, และใบกำกับภาษีอย่างครบถ้วนไม่น้อยกว่า 5 ปี ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 [3]

ตัวอย่างรายการบัญชี (Journal Entries) สำหรับผู้ประกอบการ Marketplace

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงการบันทึกบัญชีสำหรับผู้ประกอบการที่ขายสินค้าผ่าน Shopee มูลค่า 10,000

บาท โดยแพลตฟอร์มหักค่าคอมมิชชั่น 5% (500 บาท) ค่าขนส่ง 50 บาท และค่าโฆษณา 200 บาท [2, 6, 10]

วันที่ผู้ซื้อชำระเงิน (Tax Point สำหรับ VAT)

ตาราง 1: รายการบัญชี ณ วันที่ผู้ซื้อชำระเงิน

รายการ	เดบิต	เครดิต
ลูกหนี้แพลตฟอร์ม-Shopee	10,000	
รายได้จากการขาย		10,000
บันทึกรายได้ Gross ณ วันที่ผู้ซื้อชำระเงิน		

หมายเหตุ: ส่งเคราะห์จากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 (TFRS 15) รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า [2] และแนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ [6]

วันที่แพลตฟอร์มโอนเงิน (หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เรียบร้อย)

ตาราง 2: รายการบัญชี ณ วันที่รับโอนเงินจากแพลตฟอร์ม

รายการ	เดบิต	เครดิต
เงินสด/เงินฝากธนาคาร	10,000	
ค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์ม	500	
ค่าขนส่ง	50	
ค่าโฆษณา	200	
ลูกหนี้แพลตฟอร์ม		10,000
บันทึกการรับโอนเงินสุทธิและบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ		

หมายเหตุ: ส่งเคราะห์จากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 (TFRS 15) รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า [2] และแนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ [6]

การบันทึกบัญชีในลักษณะนี้ทำให้ฐานรายได้

สำหรับการคำนวณภาษีเงินได้เป็น 10,000 บาท (Gross) และฐานภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT Base) ก็เป็น 10,000 บาท เช่นกัน ซึ่งถูกต้องตาม TFRS 15 และประมวลรัษฎากร [2, 4]

5.2 การกำหนด VAT Tax Point

สำหรับธุรกรรมที่มีตัวแทนชำระเงิน จุดความรับผิดชอบในภาษีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้นตามลำดับดังนี้ [4]

- วันที่ส่งมอบสินค้า (สำหรับการขายสินค้า)

- วันที่ได้รับชำระเงิน (หากได้รับก่อนส่งมอบ)
- วันที่ออกไปกำกับภาษี (หากออกก่อนส่งมอบหรือรับชำระ)

5.3 ตารางแสดงเกณฑ์รายได้และภาระภาษี

ตารางที่ 3: เกณฑ์รายได้และภาระภาษีสำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce [7]

ระดับรายได้	ภาษีที่เกี่ยวข้อง	ข้อกำหนดหลัก
ต่ำกว่า 1.8 ล้านบาท/ปี	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ยื่น ภ.ง.ด. 90/91 ประจำปี
1.8 ล้านบาทขึ้นไป/ปี	ภาษีเงินได้ + VAT	จดทะเบียน VAT + ยื่น ภ.พ.30 รายเดือน
ทุกระดับ	ภาษีเงินได้ครึ่งปี	ยื่น ภ.ง.ด.94 ภายในกัญยายนของทุกปี

หมายเหตุ: สืบเคราะห์จากพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2543 [3] และกรมสรรพากร. ประมวลรัษฎากร มาตรา 77-78: ความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม [4]

6. ภาระภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอากร

6.1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

รายได้จากการขายสินค้าหรือให้บริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์จัดเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร ผู้ประกอบการสามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายได้ 2 วิธี ได้แก่ (1) หักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร หรือ (2) หักค่าใช้จ่ายเหมาในอัตราร้อยละ 60 ของรายได้ (สูงสุดไม่เกิน 600,000 บาท) [4], [10]

ตาราง Simulation การคำนวณภาษีเงินได้

ตารางที่ 4: แสดงการเปรียบเทียบภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในระดับรายได้ต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการประเมินภาระภาษีและตัดสินใจเลือกวิธีหักค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม [4, 10]

รายได้รวม (บาท/ปี)	หักเหมา 60%	หักจริง (สมมติ 70%)	วิธีที่ประหยัดกว่า
500,000	หักได้ 300,000	หักได้ 350,000	หักจริง
1,000,000	หักได้ 600,000	หักได้ 700,000	หักจริง
2,000,000	หักได้ 600,000*	หักได้ 1,400,000	หักจริง

*เพดานสูงสุด 600,000 บาท ตามมาตรา 40(8)

หมายเหตุ: เมื่อรายได้สูงขึ้น การหักค่าใช้จ่ายตามความจริงจะให้ประโยชน์ทางภาษีมากกว่าเนื่องจากวิธีเหมาเพดานจำกัดที่ 600,000 บาท ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีรายได้เกิน 1 ล้านบาทต่อปีควรเก็บรักษาเอกสารค่าใช้จ่ายทุกรายการอย่างเป็นระบบ [7]

6.2 ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ผู้ประกอบการที่มีรายได้เกิน 1.8 ล้านบาทต่อปีต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและปฏิบัติตามนี้

- ออกใบกำกับภาษีทุกครั้งที่มีการขายสินค้าหรือให้บริการ

- ยื่นแบบ ภ.พ.30 พร้อมชำระภาษีภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป

- เก็บรักษาใบกำกับภาษีเพื่อขอเครดิตภาษี

6.3 การปฏิบัติตามระบบ National e-Payment

ระบบ National e-Payment กำหนดให้สถาบันการเงินรายงานข้อมูลธุรกรรมที่มีจำนวนครั้งตั้งแต่ 3,000 ครั้งขึ้นไปต่อปี หรือมียอดรวมตั้งแต่ 2 ล้านบาทขึ้นไปต่อปี ผู้ประกอบการ E-Commerce ที่มีธุรกรรมเกณฑ์เกณฑ์นี้จึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง [7], [9]

รายละเอียดเกณฑ์การรายงานและผลกระทบต่อผู้ประกอบการ

เกณฑ์ดังกล่าวหมายความว่าสถาบันการเงินจะรายงานข้อมูลบัญชีของผู้ประกอบการต่อกรมสรรพากรโดยอัตโนมัติเมื่อมีการรับโอนเงินเกินเกณฑ์ที่กำหนด ข้อมูลที่รายงานประกอบด้วย (1) ชื่อและเลขประจำตัวผู้

เสียภาษีของเจ้าของบัญชี (2) ยอดรวมธุรกรรมรับโอนเงินตลอดปี และ (3) จำนวนครั้งของธุรกรรม [7, 9]

ผลกระทบต่อผู้ประกอบการ E-Commerce มีดังนี้

- ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ: กรมสรรพากรสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากสถาบันการเงินกับรายได้ที่ผู้ประกอบการยื่นภาษีไว้ หากมีความคลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญ จะถูกเรียกตรวจสอบเพิ่มเติม [8]

- เบี้ยปรับและเงินเพิ่ม: ผู้ประกอบการที่ยื่นภาษีต่ำกว่าความเป็นจริงอาจต้องชำระภาษีเพิ่มเติมพร้อมเบี้ยปรับ 100% ของภาษีที่ขาด และเงินเพิ่มอีก 1.5% ต่อเดือนของภาษีที่ค้างชำระ [4]

- แนวทางป้องกัน: บันทึกรายได้ Gross อย่างครบถ้วน จัดทำบัญชีให้สอดคล้องกับข้อมูลที่สถาบันการเงินจะรายงาน และยื่นภาษีอย่างถูกต้องและตรงเวลา [10, 7]

7. การวิเคราะห์ปัญหาและช่องว่างในทางปฏิบัติ

7.1 ช่องว่างระหว่างกฎหมายและการปฏิบัติจริง การวิเคราะห์พบว่ามีช่องว่างสำคัญระหว่างกรอบกฎหมายที่มีอยู่และการปฏิบัติจริงของผู้ประกอบการ E-Commerce รายย่อย ดังนี้

1. ความเข้าใจเรื่อง VAT Tax Point: ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดว่าจุดความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อได้รับเงินโอนจากแพลตฟอร์ม แทนที่จะเป็นวันที่ผู้ซื้อชำระเงิน

2. การรับรู้รายได้ Gross vs. Net: ผู้ประกอบการจำนวนมากบันทึกรายได้เฉพาะยอดเงินที่ได้รับจริง (Net) โดยไม่ได้บันทึกรายได้เต็มจำนวน (Gross) ตามที่ TFRS 15 กำหนด

3. การเก็บรักษาเอกสาร: ผู้ประกอบการรายย่อยมักไม่ได้เก็บรักษา ประวัติคำสั่งซื้อ (Order History) และรายการเดินบัญชีการรับชำระเงิน (Payment Statement) อย่างเป็นระบบ ทำให้ยากต่อการพิสูจน์รายได้และค่าใช้จ่าย

7.2 ผลกระทบของระบบ National e-Payment ต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย

การนำระบบ National e-Payment มาใช้ส่งผลให้กรมสรรพากรสามารถตรวจสอบธุรกรรมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ประกอบการที่ไม่ได้จัดทำบัญชีอย่างถูกต้องจึงมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกประเมินภาษีย้อนหลัง รวมทั้งเบี้ยปรับและเงินเพิ่มตามกฎหมาย [9, 10]

7.3 บทบาทของเทคโนโลยีในการจัดการบัญชีและภาษี

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้ประกอบการ E-Commerce จัดการบัญชีและภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบบัญชีออนไลน์ที่สามารถเชื่อมต่อกับแพลตฟอร์ม E-Commerce โดยตรง ทำให้การบันทึกรายการทางบัญชีเป็นไปโดยอัตโนมัติ ลดโอกาสเกิดข้อผิดพลาด และเพิ่มความถูกต้องในการรายงานภาษี [9]

ในปัจจุบันมีซอฟต์แวร์บัญชีออนไลน์ที่รองรับการทำงานร่วมกับแพลตฟอร์ม E-Commerce หลายรายในประเทศไทย เช่น Flow Account, PEAK Accounting และ QuickBooks Online ซึ่งสามารถดึงข้อมูลยอดขาย ค่าธรรมเนียม และวันที่ชำระเงินจาก Shopee, Lazada และ TikTok Shop ได้โดยตรงผ่าน API ทำให้ผู้ประกอบการสามารถบันทึกรายได้ Gross และบันทึกค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์มเป็นค่าใช้จ่ายได้อย่างถูกต้องตาม TFRS 15 โดยอัตโนมัติ

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผลการศึกษา

บทความวิชาการฉบับนี้ได้ศึกษากรอบกฎหมายและแนวปฏิบัติการบัญชีและภาษีสำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce ในประเทศไทย ผลการศึกษพบว่า กรอบกฎหมายที่มีอยู่ครอบคลุมภาระผูกพันทางบัญชีและภาษีของผู้ประกอบการ E-Commerce อย่างครบถ้วน แต่ยังมีช่องว่างในการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในประเด็นการรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 การกำหนด VAT Tax Point ใน

ธุรกรรมที่มีตัวแทนชำระเงิน และการรายงานข้อมูลผ่านระบบ National e-Payment

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ E-Commerce ควรดำเนินการ

ดังนี้

1. จัดทำระบบบัญชีที่บันทึกรายได้เต็มจำนวน (Gross) และแยกค่าธรรมเนียมแพลตฟอร์มเป็นค่าใช้จ่าย

2. กำหนด VAT Tax Point ให้ถูกต้องตามวันที่ ผู้ซื้อชำระเงิน ไม่ใช่วันที่ได้รับโอนเงิน

3. เก็บรักษา Order History, Payment Statement, และเอกสารประกอบการขายอย่างครบถ้วน และเป็นระบบ

4. พิจารณาใช้ระบบบัญชีออนไลน์ที่เชื่อมต่อกับแพลตฟอร์ม E-Commerce เพื่อลดข้อผิดพลาด

5. ปรึกษานักบัญชีหรือผู้เชี่ยวชาญด้านภาษีเพื่อวางแผนภาษีอย่างถูกต้องและประหยัด

Checklist สำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce รายใหม่

เพื่อให้ผู้ประกอบการที่เพิ่งเริ่มต้นธุรกิจออนไลน์สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องตั้งแต่ต้นบทความนี้ขอเสนอ Checklist ที่สำคัญ ดังนี้ [3, 4, 10]

ด้านการจัดตั้งธุรกิจ: แยกบัญชีธนาคารส่วนตัวออกจากบัญชีธุรกิจ

ด้านการบันทึกบัญชี: บันทึกรายการทุกวัน ไม่ปล่อยให้ค้างไว้ และกระทบยอดบัญชีกับ statement ของแพลตฟอร์มทุกสิ้นเดือน

ด้านภาษีเงินได้: ยื่น ภ.ง.ด.94 (ภาษีครึ่งปี) ภายในเดือนกันยายน และ ภ.ง.ด.90/91 (ภาษีประจำปี) ภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป

ด้านภาษีมูลค่าเพิ่ม: ติดตามยอดรายได้สะสม หากใกล้ถึง 1.8 ล้านบาท ให้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อวางแผนการจดทะเบียน VAT

ด้านการเก็บเอกสาร: จัดเก็บเอกสารทุกประเภท

อย่างเป็นระบบไม่น้อยกว่า 5 ปี รวมถึง Order History, ใบเสร็จ, และ Payment Statement

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ บทความนี้เสนอแนะให้

(1) พัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานด้านบัญชีและภาษี สำหรับผู้ประกอบการ E-Commerce รายย่อยที่เข้าใจง่าย (2) จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย National e-Payment (3) การศึกษาเปรียบเทียบกรอบกฎหมายภาษีสำหรับ E-Commerce ระหว่างประเทศไทยกับประเทศในอาเซียน และ (4) การศึกษาศักยภาพของเทคโนโลยี AI และ Machine Learning ในการช่วยจัดทำบัญชีและยื่นภาษีสำหรับผู้ประกอบการออนไลน์

8.4 ข้อจำกัดของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในอนาคต

บทความนี้มีข้อจำกัดสำคัญ 4 ประการที่ผู้อ่านควรพิจารณาประกอบการนำผลการศึกษาไปใช้ประการแรกงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรม กฎหมาย และมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดยไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสำรวจ ภาคสนามหรือการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรง ทำให้ไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมและปัญหาการปฏิบัติจริง ของผู้ประกอบการได้อย่างครบถ้วน ประการที่สอง ขอบเขตการศึกษาจำกัดเฉพาะบริบทของประเทศไทย ภายใต้กรอบกฎหมายและมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย จึงไม่สามารถนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบหรือประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศอื่นได้โดยตรง ประการที่สาม ข้อมูลและกฎหมายที่ใช้ในการศึกษาอ้างอิง ณ ปี พ.ศ. 2566-2567 หากมีการแก้ไข กฎหมายหรือมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการรายงานทางการเงินในภายหลัง ผู้ใช้ควรตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของข้อมูลก่อนนำไปปฏิบัติ ประการที่สี่ บทความนี้มุ่งเน้นผู้ประกอบการรายย่อยและขนาดกลางที่ดำเนินธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ จึงอาจไม่ครอบคลุมกรณีพิเศษของ

ธุรกิจขนาดใหญ่หรือธุรกิจที่มีโครงสร้างองค์กรซับซ้อน สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ (1) การศึกษาเชิงประจักษ์กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ E-Commerce เพื่อวัดระดับการปฏิบัติตาม กฎหมาย ภาษีจริงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจปัจจุบัน (2) การวิเคราะห์ผลกระทบของระบบ National e-Payment ต่อพฤติกรรมกรรายงานภาษีของผู้ประกอบการ ออนไลน์ ทั้งในแง่ความสมัครใจและการบังคับใช้กฎหมาย (3) การศึกษาเปรียบเทียบกรอบกฎหมายภาษีสำหรับ E-Commerce ระหว่างประเทศไทยกับประเทศในอาเซียน เพื่อนำแนวปฏิบัติที่ดีมาปรับใช้ และ (4) การศึกษา ศักยภาพของเทคโนโลยี AI และ Machine Learning ในการช่วยจัดทำบัญชีและยื่นภาษี สำหรับผู้ประกอบการ ออนไลน์โดยอัตโนมัติการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ การ เก็บรักษาหลักฐานทางบัญชีอย่างครบถ้วน และการ ปฏิบัติตาม ข้อกำหนดของกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัด ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงจากการประเมิน ภาษีย้อนหลัง เพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ และ สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจออนไลน์อย่างยั่งยืนในระยะ ยาว [2, 4, 8, 7, 9]

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2567. กรุงเทพฯ: ETDA.
- [2] สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 (TFRS 15) รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี.
- [3] พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543. (2543). ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี.
- [4] กรมสรรพากร. (2566). ประมวลรัษฎากร มาตรา 78: ความรับผิดในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.

- [5] กรมสรรพากร. (2566). กฎกระทรวงฉบับที่ 384 (พ.ศ. 2565) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่า ด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานหรือ หนังสือด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.
- [6] สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). แนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับธุรกิจพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชี.
- [7] นวลวรรณ ถนอมดิษฐ์สกุล (2569). รู้แค่นี้ประหยัด ภาษีหลักล้าน (ฉบับปรับปรุงใหม่), กรุงเทพฯ : เช็คนัก.
- [8] กรมสรรพากร. (2567). ระบบ National e-Payment และการรายงานข้อมูลธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.
- [9] กรมสรรพากร. (2566). มาตรฐานด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารสำหรับธุรกรรมภาษีทาง อิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.
- [10] กรมสรรพากร. ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ เรื่อง กำหนดให้ผู้ให้บริการ อิเล็กทรอนิกส์แพลตฟอร์มมีบัญชีพิเศษ, [ระบบ ออนไลน์], แหล่งที่มา https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/kormor/newlaw/dgpf271266A.pdf [เข้าดูเมื่อวันที่ 28/04/2569]

ประวัติผู้เขียนบทความ

ชื่อผู้เขียน นายภูติ ไชยผล

คุณวุฒิ

ระดับปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการ ตรวจสอบภายใน มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ. 2557
ตำแหน่งงานปัจจุบัน รองคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษ/หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

